

“Oblidar el sud de la Mediterrània és molt perillós”

Sami Naïr, eurodiputat francès d'origen algerià, és un dels principals experts sobre els pobles de la Mediterrània i els factors polítics, culturals i socials que expliquen les desigualtats entre la riba nord i la riba sud. En va parlar a l'encontre “Economia 2001. Perspectives” que organitzava la Fundació Caixa de Sabadell.

L'arribada de Sami Naïr és una de les que més s'han fet escoltar darrerament en l'intens debat públic sobre la immigració, tant a l'estat espanyol com al francès. Sami Naïr, filòsof i sociòleg, és en aquests moments professor de Ciències Polítiques a la Universitat de París VIII, però enguany travessa els Pirineus amb freqüència perquè també dóna classes a la universitat madrilenya Carlos III. El president francès Lionel Jospin el va nomenar el maig de 1998 delegat interministerial per al codesenvolupament i les migracions internacionals, però la seva projecció pública ha anat a més des que es va presentar com a candidat a les eleccions europees en la llista dels socialistes i republicans francesos el juny de 1999.

Eurodiputat des d'aleshores, predica a qui el vulgui escoltar, a partir de la pròpia experiència, i a través de freqüents articles d'opinió als diaris (*Le Monde*, *Libération*, *El País*...), que els fluxos migratoris sempre han existit i que, de la mateixa manera que la identitat cultural i ètnica dels nord-americans ha anat canviant, a Europa passarà el mateix.

El 25 de gener passat va ser a Sabadell (Vallès Occidental), per a participar a la cita anual de la Fundació Caixa de Sabadell, “Economia 2001. Perspectives”, on va pronunciar la conferència *Globalització: el cas de la Mediterrània*. Llavors, en ple esclat de la tancada dels immigrants “sense papers” contra la llei espanyola d'estrangeria, vam entrevistar-lo per a EL TEMPS, com ja havíem

fet anys enrere a València, quan va participar a la setmana cultural dels Premis Octubre.

—Vostè ha alertat últimament que la Unió Europea no pot ampliar-se cap a l'est i oblidar el sud, com fa en aquests moments. Però ja fa molts anys que la Mediterrània no és una prioritat per a la Unió Europea. Per què hauria de canviar ara d'opinió, la Unió?

—Per una raó molt senzilla. La Mediterrània és una zona de fractura molt important, potser la zona de fractura més important del món d'avui. I de fractura en tots els ordres: geogràfic, econòmic, polític... Els desafiaments hi són més importants que no pas els que es plantegen avui des dels països de l'est. I cosa més important, l'economia dels països del sud de la Mediterrània, és a dir, la marroquina, l'algeriana, la tunisiana, l'egípcia, són economies tradicionalment integrades al mercat europeu. Aleshores hauria estat més fàcil d'assumir aquestes economies que no fer aquesta ampliació als països de l'est. Jo no dic que l'ampliació no sigui una bona cosa, és una cosa positiva i cal fer-la en la mesura que es tracta de crear condicions de vida molt millors per a tothom. Però oblidar el sud de la Mediterrània és preparar-se un futur molt perillós.

—Hi ha governs, per exemple l'espanyol, que han adoptat solucions legalistes respecte de la immigració del sud. És una solució equivocada, parcial?

—No, és una solució absolutament

“Aquí es parla de llei d'estrangeria, no d'immigració, com si els immigrants fossin gent que vénen per tornar-se'n després al seu país. Això és una il·lusió: almenys un 70 o 80 per cent es quedaran.”

normal i necessària. La immigració és una necessitat absoluta i legalitzar és reconèixer drets i alhora imposar deures. Quant a la llei d'estrangeria del govern espanyol, el primer projecte, del 1999, era molt interessant, molt obert. No entenc per què van decidir de modificar-ne el vuitanta per cent dels articles. Tot això em sembla poc professional. Encara que això s'entén perquè Espanya no té una tradició d'immigració i ara ha d'assumir aquests problemes. Més important em sembla de veure en quina mesura es poden acordar amb els països d'origen uns convenis, uns contractes, per organitzar els fluxos migratoris, perquè aquests fluxos tot just han començat. Cada vegada seran més importants; el que vindrà serà molt pitjor.

—Ara que parla dels països d'origen, quin és el grau de responsabilitat dels governs del sud de la Mediterrània en aquest èxode migratori? Tenen cap recurs per a canviar la situació?

—És una qüestió molt complexa. Evidentment, els fluxos migratoris són conseqüència de situacions socials desastroses d'aquests països. Els dirigents no hi fan res per afavorir-ne

la integració. Però, al mateix temps, aquests països tenen interessos compartits amb els països europeus. Les desigualtats entre el sud i el nord de la Mediterrània cada vegada són més importants. Una dada: el noranta per cent del producte interior brut de la Mediterrània és al nord. Un espanyol és gairebé setze o disset vegades més ric que no pas un egipci o un marroquí. Amb una situació semblant no es pot fer res, ni amb una política molt dràstica dels països del sud per a crear les condicions d'integració econòmica i social de la població; si, a sobre, ponderem el creixement demogràfic d'aquests últims vint anys és pràcticament impossible de resoldre aquest problema ara. Això significa que els fluxos es desenvoluparan de totes maneres. Més val, doncs, organitzar-los que no pas que siguin anàrquics. Ja se sap que quan hi ha fluxos anàrquics qui més se n'aprofia són les màfies.

—Suposant que Espanya mantingués la legislació restrictiva actual, què passaria? els immigrants del sud deixarien de venir a la península ibèrica i farien cap a França o a uns altres llocs?

—Són dues qüestions completament diferents. La primera és la de frontera, saber si els fluxos continuaran a la frontera del sud d'Espanya. No sóc profeta, però crec que res no pot impedir aquests fluxos, si més no els deu anys vinents. Ara, saber si aquests fluxos es quedaran a Espanya o entraran a uns altres països és una qüestió que depèn de l'oferta econòmica del país d'acollida. Considero que l'oferta econòmica és avui molt més important a Espanya que no pas a França o Alemanya. En aquests dos països hi ha una tradició de legalització i una immigració important, però els immigrants no poden treballar-hi, de forma significativa, en els sectors submergits, perquè pràcticament no n'hi ha. Aquí, sí. La crida ve essencialment no pas d'una llei generosa, sinó del sector submergit. Això significa que els immigrants es quedaran.

—Una actitud més tolerant del govern espanyol podria fomentar encara més la immigració?

—El problema no és una actitud més tolerant o menys. El problema és saber exactament què signifiquen els fluxos migratoris, històricament parlant, com organitzar-los i quins són els interessos del país d'acollida. Alhora, cal tenir en compte un paràmetre nou: els fluxos migratoris són una pèrdua completament neta dels països del sud. No es pot evitar la sortida de les elits científiques i tècniques. Tots aquests elements s'han de tenir en compte a l'hora d'elaborar una política. Espanya no té una gran tradició en aquest camp, però n'aprèn molt ràpidament. Això sí, hi falta una presa de consciència del fet històric i de què significa una llei. Per exemple, és l'únic país que parla de llei d'estrangeria. A França, a Alemanya, a Itàlia, a Anglaterra, hi ha lleis d'estrangeria que concerneixen tots els estrangers, però també hi ha lleis particulars per als immigrants, lleis d'immigració. Aquí no es parla de llei d'immigració. Es parla com si els immigrants fossin gent que vénen per tornar-se'n després al seu país. Això és una il·lusió. Quan els immigrants arriben, sabem que almenys un setanta o vuitanta per cent es quedaran i acabaran essent ciutadans espanyols. Això portarà fins i tot una transformació de les comunitats espanyoles. El fet s'ha de tenir en compte i per això cal crear totes les condicions per a integrar aquesta gent, per fer d'aquesta gent ciutadans espanyols. Seran els ciutadans de demà.

Així, doncs, allò que em sembla important no és de pensar en termes de lleis tolerants o de lleis rigoroses, sinó en termes de lleis segons els nostres interessos i els dels països d'origen. I, sobretot, lleis justes. La llei ha de ser justa, ha de respectar els drets humans dels immigrants com a éssers humans en el sentit rigorós del terme, sense tenir-ne en compte la nacionalitat, la religió; simplement, com a éssers humans. I després, com a estrangers i immigrants. Com a estranger tens uns drets, de ser respectat com a ciutadà d'un país estranger, i com a immigrant tens molts més drets.

Sami Nair diu que "és impossible fer comprendre a un professional magribí que no pot treballar a Espanya o a França, perquè per a ell pertanyen al mateix sistema cultural".

—Fa l'efecte que, essent Espanya un estat que en moltes èpoques ha tingut grans emigracions, hauria de tenir més cultura sobre el fet migratori i encaixar millor la situació actual. És que les societats no n'aprenen?

—No crec en la memòria de les societats; crec que no en tenen. Em penso que l'estat, les institucions, serveixen de vector de la memòria, però la gent no té memòria. Els espanyols van emigrar en condicions molt dures, els van tractar d'una manera espantosa en alguns països. Encara ara. I no esmentaré els països que maltracten, fins i tot els espanyols, a Europa. Però això no significa res aquí. Perquè la gent no viu aquella experiència, no és la mateixa gent.

—Com veu la societat europea en aquest aspecte: solidària, xenòfoba?

—La societat europea és una societat democràtica. Els mecanismes democràtics, l'estat de dret, una certa concepció de la llei, impedeixen que el fons de la societat domini aquest marc, diguem-ne organitzatiu, de la societat europea. En aquest sentit és positiu. Però alhora la societat europea sofreix ara una transformació històrica en relació amb les identitats

que la formen, la concepció de l'estat que hi preval, la posició històrica que ocupa. I els fluxos qüestionen, interroguen aquesta societat; hi ha temor, però també, quan es coneixen els immigrants, hi veig un moviment de solidaritat molt important. A Espanya hi ha situacions horroroses que no es poden comparar amb les de cap altre país. El que passa a Múrcia o a Andalusia és una cosa que ni tan sols els grecs de l'època de l'esclavitud coneixien. És una cosa increïble. I ho dic sabent molt bé de què parlo. Però alhora veig, a Espanya, la solidaritat d'un jovent absolutament extraordinari. Aquests moviments històrics susciten sempre reaccions contradictòries i no es pot castigar una societat dient que és xenòfoba. És una situació molt més complexa.

—Ha explicat més d'una vegada que Europa ha de tenir en compte els nacionalismes o micronacionalismes... Ja deu saber que als Països Catalans hi ha sectors preocupats perquè la immigració de gent de cultura molt diferent, amb religió diferent, costums diferents, no posi en perill la cultura i la manera de viure del país...

—No comparteixo aquesta idea. Crec que el problema dels micronacionalismes és molt més complex i ve d'una debilitat interna. Els micronacionalismes són molt febles i necessiten crear-se enemics per solidificar-se. El nacionalisme sempre ha funcionat amb un enemic. Sense enemic no hi ha nacionalisme. Aquest enemic pot ser pacífic, la diferència; pot ser fins i tot un fet geogràfic, com els Pirineus, entre França i Espanya...

Quina diferència hi ha entre els Pirineus catalans francesos i els Pirineus catalans espanyols? Cap ni una. És exactament el mateix país amb la mateixa estructura ètnica. Però els nacionalismes tradicionals democràtics no necessiten ara un enemic, perquè tenen un estat de dret i han superat la fase de l'enemic com a element de construcció de la identitat nacional. Els francesos no necessiten uns enemics alemanys per construir la nació francesa, s'ha acabat. Però els micronacionalismes, perquè encaixen dins un espai on hi ha uns altres nacionalismes amb què comparteixen espai, necessiten crear enemics per poder enfortir-se i existir. Tenir por de la immigració, llavors, em sembla una reacció molt negativa, perquè no es tracta de plantejar el problema en termes de nacionalisme o de micronacionalisme, sinó de ciutadania. Allò que importa és la ciutadania. Allò que importa per a Catalunya és considerar aquests immigrants ciutadans catalans de demà.

Per tant, han d'aprendre el català, han de compartir amb aquest país els mateixos plaers, les mateixes penes, participar en aquest conjunt que s'anomena "nosaltres", i això és un procés històric que necessita molt de temps, però que és absolutament imprescindible per a organitzar una societat basada en la ciutadania, en el respecte a l'ésser humà, i no com uns éssers determinats per la procedència ètnica, per la concepció religiosa o fins i tot per les conviccions, els pensaments propis. Com a ciutadans titulars de drets i de deures.

Jordi Fortuny